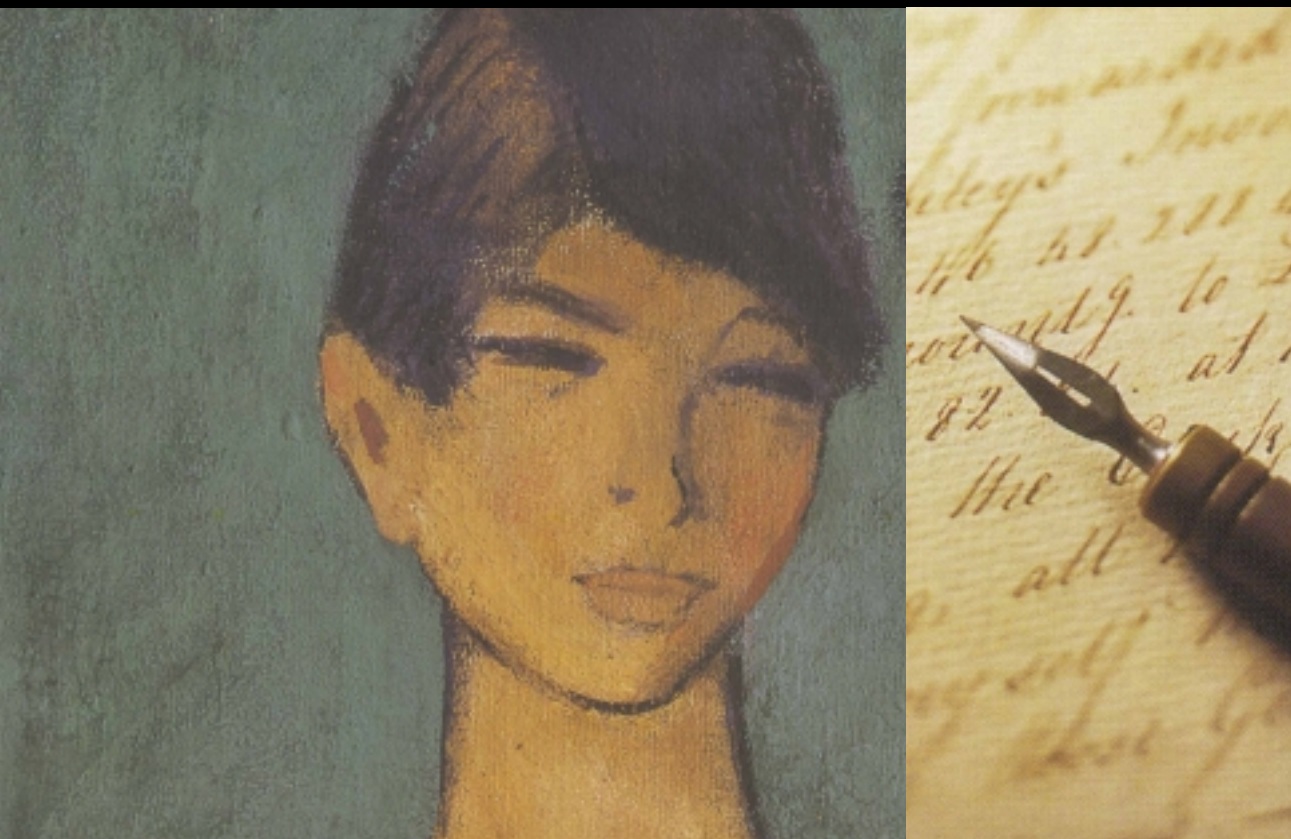

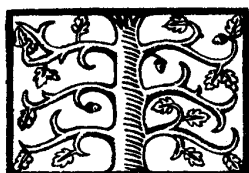
O i h e n a r t

INTIMISMOAZ HARAINDI: EMAKUMEZKOEK IDATZITAKO EUSKAL LITERATURA

Mari Jose Olaziregi Alustiza

ASMOZ TA JAKITEZ

EUSKO
IKASKUNTZA

7 Oihenart

CUADERNOS DE LENGUA Y LITERATURA

Intimismoaz haraindi: emakumezkoek idatzitako euskal literatura

Mari Jose Olaziregi Alustiza

1 9 9 9

Oihenart 17, 1-77, Donostia 1999

**EUSKO
IKASKUNTZA**

ISSN 1137 - 4454

17-

Oihenart

CUADERNOS DE LENGUA Y LITERATURA

17, 1-77, 1999
ISSN: 1137-4454

Intimismoaz haraindi: emakumezkoek idatzitako euskal literatura

Mari Jose Olaziregi Alustiza

A
u
r
k
i
b
i
d
e
a

	Orrialdea
Iracurtzaileari	3
<hr/>	
I. Kritika feminista	
<hr/>	
a) Aitzindaria: Virginia Woolf (1892-1941)	5
b) Kritika Feminista Angloamerikarra	9
c) Teoria Feminista Frantsesa	11
d) Azkena: kritikakeriez haratago	13
II. Emakumezkoek idatzitako Euskal Literatura. Ahanztura baten kronika	
<hr/>	
a) Zenbat gara?: lau, bat, hiru, bost, zazpi	15
b) Urritasunaren zergatiak II: ohiko promoziobideen hutsuneak	20
c) Azkena: euskal emakumeen sorkuntza kritikoa	26
III. Mariasun Landaren literatur mundua. Txikiaren handitasuna	
<hr/>	
a) Mariasun Landa. Idazle izan nahi zuen neskatila baten literatur ibilbidea	27
b) Errealismo Kritikoa	30
c) Umorea	33
d) <i>Iholdi</i> (1988): estetika minimalista, testu bikain baten zerbitzura	34
e) Diskurtso autobiografikoa	37

III. MARIASUN LANDAREN LITERATUR MUNDUA. TXIKIAREN HANDITASUNA

Atal honi ekitean halako zerbait esango banu: “Mariasun Landa Etxebeste (1949-) gaurko euskal idazlerik emankorren eta ezagunena da eta, Bernardo Atxagarekin batera, nazioartean hedapenik handiena duen literaturagilea”, baieztapen hori zehaztu egin behar dudala esango lidake norbaitek.

Izan ere, Mariasun Landak haur eta gazte literatura idazten baitu eta, oraindik gaur egun ere, bada literatura mota horren izaera artistikoa zalantzatan jartzen duen iritzi kritikoa eruditurik¹⁰. Egun, defendatu ezinak dira Benedetto Croce-ren baieztapen haiek; baina dudarik ez da irakurle gazteenentzat idazteak marjinaltasunera bultzatzen duela egilea. M. Ende eta maila horretako beste zenbait idazlek behin baino gehiagotan adierazi izan dute bazterturik sentitu direla; eta, nahiz eta literaturaren historia *Altzor uhartea*, *Pinoccio* edo *Alice* bezalako harribitxiz josirik dagoen, literatura “kanonikoaren” eskuliburu gutxik jasotzen dituzte.

Mariasun Landa (Argazkia: Aitor Bayo)

Hasierako zertzeladak kontuan izanik –J. L. Borgesekin batera uste baitut, testuak gabe, haiek irakurtzeko modua aldatzen dela (ikus *Otras Inquisiciones*)–, interesgarria iruditu zait Mariasun Landaren literatur lanaren irakurketa bat proposatzea; lan horren literatur kalitatea ez dago zalantzan jartzerik, baina hiru eragin negatiboren pean dago: egilea emakume da, haur eta gazteentzat idazten du, eta euskaraz gainera.

a) Mariasun Landa. Idazle izan nahi zuen neskatila baten literatur ibilbidea

Mariasun Landa Erreterian jaio zen, 1949ko ekainaren 5ean. Hamabi-hamahiru urterekin idatzi zituen lehen ipuin eta poemak, eta ordurako bazekien –*Emakumetxoak* liburuko Jo pertsonaiaren antzera– “i-daz-le” izan nahi zuela (ikus *Clij* 38, 1992). Parisen Filosofiaiko

---

10. Mariasun Landa bera kexu azaldu izan da, haur eta gazte literaturako idazle gisa, bere lanen literaturtasuna etengabe frogatuz aritu behar izan duelako (ikus *El Diario Vasco*-ko elkarrizketa, 95-05-24, 73. or.).

lizentzia lortu ondoren, 70eko hamarkadan Euskal Herrira itzultzea erabaki zuen, eta euskalduntzea.

Urteotan aldaketa oinarrizkoak gertatzen ari ziren euskal gizartearen, eta aurreko hamarkadetan izandako gizarte eta kultura arloetako aurrerapenak finkatu egin ziren: industria zein ekonomiaren garapena, euskara bateratzea... eta ikastolen sendotzea. Gerra ostean sortuak baziren ere, 70eko hamarkada arte ez ziren legeztatu, eta horrek dezenteko atzerapena ekarri zion material didaktikoaren garapenari. A. Lertxundiren hitzetan¹¹ (1988: 13):

Los profesores de estos centros de enseñanza en euskera se encuentran ante el doble reto de tener que afrontar una enseñanza sin apenas tradición y la falta de material didáctico y literario en euskera. Se rescata cierto material anterior. (...) Muchos de los autores consagrados actualmente en la creación literaria infantil (Joxantonio Ormazabal, Txiliku, Asun Landa, Anjel Lertxundi...) conocieron aquellos años en los que la escasez de medios agudizó el ingenio, afinó el sentido literario y obligó a reflexionar sobre el hecho literario mismo.

Ordurako European, haurrentzat idatzitako literaturak sendotua zuen bere lekua. Erakunde garrantziko zenbait sortuak ziren jada: Municheko *Internationale Jugendbibliothek* (1949) eta IBBY (*International Board on Books for Young People*, 1955); eta 60ko hamarkadan zenbait eragile sozial zein historikok bide eman zioten haur literatura berritu eta kalitatezko bati. Horra Marcuseren ideiei jarraiki hasi zen gizarte mugimendua, Vietnameko gerrak eta Frantziako 68ko maiatzak eragindako erreboltak, garaiko aire berritzaileen erakusgarri. F. Orquín-ek dioenez (1984:28)¹²:

(...) Ese gran movimiento autoritario marcará los libros que se escriban para niños, y no sería incorrecto afirmar que es a partir de la década de los 60 cuando podría hablarse con rigor de la literatura infantil. Por cuanto este sustantivo y su adjetivo tienen en cuenta, en primer lugar, su valor literario y poético; y, en segundo, el niño en su complejidad de "sujeto en devenir" que busca el placer de la lectura más allá de la tiranía de la pedagogía. Esta apasionada afirmación no borra de un plumazo irresponsable a los grandes clásicos del siglo XIX que ya pertenecen a la literatura universal, ni tampoco obras maestras de nuestro siglo anteriores a los 60.

1974an Mariasun Landa irakasle hasi zen Zarauzko ikastolan eta, gero, Lasarte-Oriakoan. G. Rodariren lanen irakurketak eragina izan zuen idazleak hautatutako ildo fantastikoan, eta *Telefono bidezko ipuinak* (1973) bezalako liburuak intertestu bilakatu ziren Landaren lehen lanetan. Berak aitortu bezala (*Leer* 41, 1991ko apirila), Rodarirengan fantasiaren erabilera benetan iradokitzailea deskubritu zuen: "tradiziozko maitagarrien ipuinetatik urrundurik, errealtatean txertatzen da, eta oso elementu eta egoera errealetatik umore handiz blaitutako gizarte kritika egiten du".

Landaren lehenbiziko liburua *Amets uhinak* (Elkar, 1982) ildo horretan koka dezakegu. Liburua gai eta literatur taxukera anitzeko ipuinen bilduma dugu. Haien artean nabarmentzeko modukoak: "Txaf planetaf", zeinean hitz guztiek amaieran *-af* egiten duten (intertesturik hurbilena Rodariren "Aurretik 'des' zeraman herrialdea"); edo "Aszensore bihurria" (nahikoa gertu egile beraren "Izarretarako igogailua" izeneko ipuinetik). Hala ere, azpimarratu behar genuke lehen lan horretan jada antzeman daitezkeela idazlearen geroko bilakaeren ezinbesteko gertatzen diren elementu tematiko zein formalak. Alde batetik, ohiko estereotipo matxistei bira ematen dioten pertsonaia femenino ugari ditugu. Adibide batzuk aipatzearren: Mikaela, Sherlock Holmesen istorioen irakurle amorratua, bera ere detektibe bihurtuko da

11. Lertxundi, A., 1988, "La historia (más densa que larga) de la literatura infantil en euskera", *Alacena* 8, 11-14, 13.or.

12. Orquín, F., 1984, "La literatura infantil reivindica hermosas historias bien contadas", *El libro español* 309, 28-32.

“Mikaela detektibea” ipuinean; “Azken bidaia”n, berriz, protagonista femeninoak etxetik ihes egin eta Tom Sawyer-ek bezalako abenturak izan nahi ditu.

Protagonisten tipologia femeninoaz gain, lehen liburu honetan nabarmentzeko modukoa da lehen pertsona narratiboaren ugaritasuna. *Ni* narratiboaren pixkanako zabalpenak, askotan, *narratario* izenekoen erabilpena dakar (bigarren pertsona narratiboaren erabileran gauzatua). Ildo horretan, “Bart gaueko bilera” izeneko ipuina iruditzen zaigu azpimarragarria: neska batek lehen pertsonan kontaktzen digu zer-nolako asperdura izaten ari den bilera amaiez inorietako batean; ez aspertzeko, marrazkiak egiten aritzen da. Literatur estrategia ezagunaren bitartez, marrazkiak bizidun bihurtzen dira, eta narrazioak fantasia aldera jotzen du.

Idazleak rol eta estereotipoen gainean duen ardura garbi azaldu zen 1993an Udako Euskal Unibertsitatean eman zuen hitzaldian: “Mezu ideologikoak haur literaturan”. Maitagarri ipuin tradizioaletan islatu ohi den ideologia patriarkal eta sexista aipatu ondoren, eta V. Propp-en *Las raíces históricas del cuento*-ko analisisietatik abiatu, ipuinetako emakume-irudiak aztertu zituen, bai eta pertsonaia protagonistek, sexuaren arabera, izan ohi duten patua ere. Hitzaldiaren amaieran, F. Orquínaren moduko azterketak aipatu zituen (hark esana da: Grimm anaien ipuinetako pertsonaia negatiboetan %80 emakumezkoak dira), bai eta A. Turin-enaren antzeko ekimenak ere (*A favor de las niñas /Neskatilen alde* izeneko bilduma).

Izan ere, Mariasunek, Pariseko egonalditik, Filosofiako lizentziak gain, irakurketa feminista ugari ekarri zituen, bere konpromisoa sendotu zutenak. S. de Beauvoirren *Le deuxième sexe* (1949) edo *Mémoires d'une jeune fille rangée* (1958) liburuez ari gara, noski, edo garai hartan hain boladan zegoen M. Cardinalen *Les Mots pour le dire* lan paradigmaticoaren antzekoez.

Horiek horrela, eta kontuan izanik Landak gaiarekiko duen sentikortasuna, ez da harritzekoa haren liburu gehienak berriki argitara eman den *Hezkidetzarako Literatura* (1999) izeneko gidan agertzea. Egilea bera kexu agertu izan da¹³ umetako irakurketetan jasan behar izan zituen pertsonaia femenino txepelez (Tom Sawyerren abenturetako protagonista femeninoa adibidez, Becky Thatcher), eta pertsonaia haiekin identifikatzeko zituen zailtasunez. Dударik gabe, Tom Sawyer edo Huck Finn askoz ere erakargarriago gertatuko zitzaizkion 10 urtez literaturzaletzen hasitako neskatila irakurzale hari (ikus *El Diario Vasco*-ri emandako elkarrizketa, 95-05-24, 73. or.).

Landak orain artean argitaratu dituen 20 liburuetatik, 11k protagonista femeninoa dute; 4k animaliak, eta gainerakoek protagonista maskulinoak. Baina agerpen hori lekukotza hutsa baino gehiago da, pertsonaiek hankaz gora jartzen baitituzte sexu-estereotipoak. Hala aurki ditzakegu, pertsonaia femeninoen artean, Elixabete bezalako neskatilak –eratzun magiko batek lehoi domatzaile bihurtzen duena– (*Elixabete lehoi domatzailea*, Elkar 1983) edo Partxela bezalako emakumeak –Mary Poppins eguneratu bat, euskal erara– (*Partxela*, Elkar 1984). Pamela L. Travers-en protagonistaren antzera, Partxelak izugarritzko poltsa handia darama eta edozer tramankulu atera dezake handik; botere magikoak ditu, eta animaliekin hitz egin dezake...; baina, horrez gain, garaian garaiko emakumea da, nahiago baitu bere ahalmen artistikoak landu, margo lanak eginez, ezen ez etxeko lanak egin. Mary Poppinsekin hasitako tradizioarekin bat egitera letorke Partxela hau: maitagarri ipuin baten taxukera izanik ere, narrazio unitate bakarrean biltzen ditu fantasia elementuak eta bizitza errealeko gertakizun egunerokoak.

13. Calleja, S. & Monasterio, X., *La literatura infantil vasca*, Mensajero, 247-248 orr.

Mariasunen azken liburuak ere (*Katuak bakar-bakarrik sentitzen direnean*, Anaya 1997) badu mezu aldarrikatzaile garbi bat emakumearen gogobeteko bizimodu baten alde. Liburuan, protagonistaren amak ez du dudarik egiten antzezle-bizimodua berreskuratzeko, horretarako ezkon-bizitza galdu behar badu ere. Azken finean, testuotan, norbere bizia gogobetetz bizi izateko desioak konplitu beharraz hitz egiten digu egileak, nahiz eta gehienetan horrek ezinezko bihurtzen duen ezkontza barruko harremana egonkorra izatea. Gogora deza-gun beren barne-barneko asmo eta desioak betetzea erabaki duten protagonista gehienak (Partxela kasu) bakarrik bizi direla, banandu egin direla (Maiderrren ama, *Katuak bakar-bakarrik...* kontakizunean) edo alargunduta daudela (*Nire eskua zurean* liburuko protagonista bezala).

Dударik ez da: pertsonaia femenino horiek guztiek rolen banaketa baztertzaileri uko egiten dion irakurketa bat bultzatzen dute. Landaren idazlanetan gauditurik geratzen da hainbat ikerketatan salatutako sexismoa¹⁴. Pertsonaia helduen lanbidea dela –margolari, maistra, aktore, dendari...–, neskak protagonista ausardia dela –*Aitonaren txalupan* (Elkar, 1988) ipuinekoa, adibidez, bakarrik itsasoratzen ausartzen da–, testuotako irakurle implizitua ez dago bizitzaren ikuspegi sexistaren mendean.

Puntu honekin amaitzeko, aipatu beharrekoa da egileak zenbaitetan argi azaltzen dituela txiki-txikitatik gertatzen diren sentsibilitate ezberdintasunak¹⁵ (*Iholdi* liburuko "Dilijentzia" eta "Kike" errelatoak, edo *Alex* liburua). Estetika minimalistako testuok, 'psikoliteratura' deitu izan den horretan sailkatzeko modukoak, narratzailearen ideologia feminista azaleratzen dute; alde horretatik, Gemma Lluch-ek bere liburu bikainean Kataluñako azken literaturaz esaten duenaren ildotik doaz (ik. *El lector model en la narrativa per a infants i joves*, Aldea Global, 1998:76).

b) Errealismo kritikoa

Gaur egun "errealismo kritikoa" deitzen den horren jatorria 60ko hamarkadan Europako zenbait herrialdetan izan ziren autoritarismoaren aurkako hainbat errebolta eta aldarrikapenetan bilatu behar da. Literatur korrante horretan txertatzen diren idazleak umore eta fantasia-

---

14. Pertsonaia femeninoen rolei buruzko azterketa interesgarrien artean, honakook azpimarratu nahiko genituzke: A. Turinen *Los cuentos siguen contando* (Madrid, Horas y horas, 1995), F. Orquín "La nueva imagen de la mujer" (*CLIJ* 11, 1989), G. Lluch-en "Per qui escriuen els autors de literatura infantil?" (*Revista de Catalunya* 18, 1998), T. Colomer-en "A favor de las niñas. El sexismo en la literatura infantil" (*CLIJ* 57, 1994) edo E. Martín-en doktorego tesia: *Euskal haurtzaroren asmakuntza 1976-1990 urte bitarteko ipuingintzan islatu denez* (EHU 1998, argitaragabea).

15. Irakurri, esate baterako, *Iholdi* liburuko "Dilijentzia" ipuineko pasarte hau:.

Pelloc eta beste mutilek esan dute indioetara jolastuko gara eta auto zahar hura dilijentzia bat izango zela. Neskak dilijentzian sartzeko eta beraiek atakutako gintuztela...

-Eta gero zer?.

-Zuek indioak ikusi eta desmaiatu egin behar duzue.

Eta guk horrela egin dugu.

Gero, nik esan dut alderantziz egiteko, eta Pelloc esan du ezetz. Beraiek ez zirela desmaiatzen. Eta neskak haserretu gara indioena egin nahi genuelako eta beraiei tokatzen zitzaielako dilijentziakoak izatea.

Azkenean onartu dute, baina autoa inguratu dugunean, atak zabaldu eta tiroka hasi dira. Inor ez da desmaiatu, eta gu berriro haserretu gara.

Mutilekin ez dago jolasterik.

ren bitartez saiatzen dira inguruan duten munduko zuzengabekeriak salatzen. Azpimarratu beharrekoa da, hala ere, ez dutela haur eta gazte literaturari hainbesteko kaltea egin dioten doktrina edo pedagogia helbururik; aitzitik, arte sormen lanak ditugu, eta gozamen estetiko eta ludikoa da nagusi testuotan. F. Orquín hitzetan (1984:72)¹⁶, errealismo kritikoa Alemanian sortu zen, han "haurrentzat sekula idatzi gabeak ziren idazle batzuk, Günter Herburger kasu, literatura modernoa egiten saiatu zirelako, gai tradizionalak saihestuta, eta industri gizaratearen mitoak umore eta gizarte kritikaren bitartez landurik". Itzulpenei esker, Estatuko irakurleek 70eko hamarkadan lan sail oso bat ezagutu zuten zeinetan narratzailearen begirada kritikoak helduen jarreretako faltsutasuna eta kontraesanak azaleratzen zituen. Dibortzioa, amatasuna, nerabeen arazoak eta antzeko gaiak sartuz joan ziren gaztetxoentzako literaturan.

Beste zenbait egile ezagunen artean (U. Wölfel, F. Hetmann, M. Gripe, P. Härtling edo T. Haugen), Christine Nöstlinger (1936 -) da, noski, nazioartean sona handiena duena. 1984ko Andersen sariduna, idazle austriarra ezaguna da, besteak beste, egunkari feminista batean egunero idazten duen zutabea dela eta. Honela definitu du bere burua: "hain zuzen ere pibilegiatuak ez diren taldeetan, hots, emakume eta haurretan, espezializatua" (ikus *El Urogallo* 86/87, uztail-abuztua 1993). Bere lanetan C. Nöstlingerrek uko egiten dio balorerik gabeko fantasiari eta, edonolako mezu moralkeriarik gabe, nahiago du errealitate gatatzatsu garaikidean sakontzen ahalegintzen den fantasia ez-hutsala (ikus *CLIJ* 3, 1989).

Jakina, errealismo kritikoa eta C. Nöstlinger aipatu baditugu, Mariasun Landaren literatur bilakaeran halako kidesan poetiko bat dutelako izan da. Euskal idazleak berak adierazi du nolako hurbiltasun literarioa duen kontalari austriararekiko:

En Christine Nöstlinger aprecié la combinación del humor corrosivo y la ternura al servicio de unas ideas renovadoras de los roles masculino-femenino, de la familia, de las relaciones niño-adulto, problemáticas muy cercanas a mis intereses temáticos. (*Leer* 41, 1991ko apirila, 65)

Hori horrela izanik, Mariasunek ez du dudarik egin bere azken ipuinean testuarterko keinu bat egiteko eta, paratestutik bertatik idazle austriararekiko mirespena erakusteko. "Amona, zure lholdi" ipuinaz ari gara, noski: *Kometa* aldizkari desagertuan argitaratua (8. zka., 1998ko otsaila) eta Nöstlingerren izenburu bat parafraseatzen duena: *Querida abuela, tu Susi* (1987).

Baina, testuarterko jolasak albo batera utzita ere, Mariasun Landa eta Ch. Nöstlingerrek gauza komun asko dute: lan bat balioesteko, irizpide estetiko da beraientzat bakarra (ez gero irakurleen adina); bestalde, erregistro eta aukera linguistikoek zehazten omen dute gaztetxoentzako idazketa. Adibide gisa, hona idazle bien adierazpenak, alderagarri:

(CH. NÖSTLINGER): A la hora de escribir un libro, el lenguaje es lo que más me importa. Cuando tenía doce años se me quedó clavada en la memoria una frase de Shöpenhauer: "Hay que esforzarse en cada página como si se tratara de esculpir una columna de mármol". (*El Urogallo*, op. cit., 12)

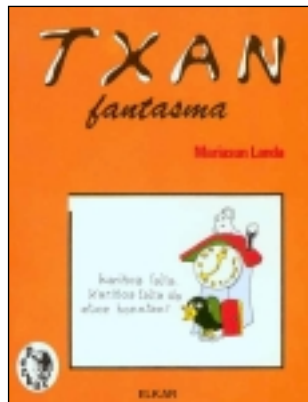
(M. LANDA): Yo estoy de acuerdo en guardar el adjetivo infantil, si ello significa un cierto tratamiento del lenguaje. En el caso de la literatura para niños, no puedes perder de vista que te diriges a unos lectores de una imaginación exuberante pero de una limitada capacidad lingüística. La cuestión está en contactar con ese mundo imaginativo del niño de una forma sencilla, que no quiere decir simple ni trivial. (Calleja, S., *La cotorra verde*)

---

16. Orquín, F., 1984: "La literatura infantil hoy, en castellano. Introducción a las nuevas corrientes", *Cuadernos de Pedagogía* 117, 71-73.

Txan fantasma ipuinaren argitalpena (Elkar, 1984) mugarririk gertatu zen Mariasun Landaren literatur ekoizpenean. 1982an Haur eta Gazte Literaturako Lizardi saria irabazi zuen lan hori aipagai izan dugun errealismo kritikoa txertatzen da. Txan izeneko mamu batek autismo zantzua duen eta eroetxe batean sartzen duten neskatila baten istorioa kontatzen digu: intentsitate emozional handiko kontakizuna da. Gaztelania, katalan, albaniera, grekera eta ingelesera itzulirik, beste literatur merkatu batzuen atea ireki zizkion idazleari. Kontatutako istorioa hain gordina izanik, argitalpen ingelesean sarreratxo bat gehitu zuten, haurrentzako liburua-aren eduki "politikoki ez-zuzena" azaltzeko (ik. *Karmentxu and the little ghost*, Nevada University Press, 1996, itz.: Linda White).

Xabier Etxaniz irakaslearen hitzetan:

... tematika psikologikoa ukitzen duen idazle korrontean koka dezakegu Txan Fantasma, nazioarte mailan hain ezaguna den Ch. Nöstlinger edo M. Company idazleek bezala, Mariasun Landak, gaurko arazo bat ukituz, idazlan serioa eta era berean atsegina eta entretenigarria eginez, literatur ikuspuntua zainduz, euskal haur literatura modernoari eman dio hasiera. (ikus Etxaniz, X. & Olaziregi, M.J., *Euskarazko Haur eta Gazte Literatura Idazleak*, Pamiela, 1998, 41)

Istorioren hasieran, mamuaren ahotan, neskatila zoroetxean sartzea eragin duten gertakizunak kontatzen zaizkigu. Analepsi luze baten antzera taxaturik, kontakizuna lehen pertsonan idatzita dago eta, sarri, narratarioari dei egiten zaio (normalean, pluraleko bigarren pertsonan). A. de Saint Exupéry-ren *Printze Txikia*-ko farolzainaren antzera, Txanek farol baten gainean itxaroten dio bere adiskidetroari. Baina ez da hori Landaren ipuinak idazle-pilotu frantsesaren liburuarekiko duen antz bakarra. *Txan fantasma*-rekin, izaki bereziz, izaki bakarzale edo baztertuz jositako literatur unibertso batean murgiltzen gara. Landak berak aitortu du, umetan *Printze Txikia* irakurri izanak eragin zion txundidura:

Dejan en mis manos un libro que a duras penas logro descifrar. Le petit prince (...): "Estoy solo..., estoy solo... -respondió el eco". Moi aussi. (CLIJ 41, 1992ko uztail-abuztua, 2)

Karmentxu protagonista bakarrik sentitzen baita. Bakarrik, oso maite ez duela nabaritzen zaion izeba batekin bizi delako (ilustrazioek atso ezatsegin gisara irudikatzen dute); bakarrik, aldeko bakarrak jostailuak dituelako, eta berak beste inork ikusten ez duen mamua. E.T.A. Hoffmann idazle erromantikoaren *Intxaur-kraskagailua eta saguen erregea* edo Collodi-ren ipuin ezagunean bezala, jostailu guztiak bizidun bihurtzen dira Karmentxuren logelan. Gainerakoa isiltasuna edo inkomunikazioa besterik ez da: horrek irtenbide gertagarri bakarre-ara eramaten gaitu: Karmentxuren ihesaldi saiora. Istorioren amaiera txundigarriak garbi ohararazten gaitu oso urrun gaudela azken aldiko haur literaturan nagusi den ildo edulkoratu eta *light* horretatik. H.Ch. Andersenek erakutsi zigun bezala, ipuinek bukaera tristea izan dezakete, eta krudeltasuna beti presente dago inguratzen gaituen munduan: errelatootan, beste edozein literatur lanetan bezala, bizitzaz eta sentimendurik gizakoienez hitz egiten bai-tzaigu.

Mariasun Landak (*Egin*, 1985eko apirila) behin eta berriz azaldu du haurtzarora oso gogorra izan daitekeela, eta haurrak ez direla "harmonia galdu batetik eroritako" aingerutxo-ak (*Eguna*, 1990-03-01). Batere idilikoa ez den haur mundu hori islatzen saiatzea zera da, guztiok barnean daramagun haur hori berreskuratzen saiatzea. Horiek horrela, haurtzarorako itzulera horrek berarentzako dauzkan garrantzia eta balio terapeutikoa azaltzeko, Landak W.

Wordsworth-en bertsolerro batzuk¹⁷ aipatu zituen, Emakundek euskal emakume idazleei egini-ko azken inkestan: haurtzarora “spots of time” lortzeko itzultzen gara, hau da, umetako bizipenetako denboran babeslekua aurkitu, eta geure bizipoza berreskuratzeko (ikus *Emakunde* 31, 1998ko ekaina, 20).

Landaren lanen izaera kritikoa *Txan fantasma*-ren ondorengo lanetan ere antzeman daiteke. Idazleak ez du dudarik egiten irakurle gaztetxoentzat “desegokitza” jo izan diren gaiak tratatzeko: heriotzaren gaia *Aitonaren txalupa*-n (Elkar, 1988); gizarte-arauen hausketa *Irma*-n (Elkar, 1990); grebarako eskubidea, zuzenak irizitako helburuak lortzeko tresna gisa *Kleta bizikleta*-n (Elkar, 1990), edo konformismoaren eta diktaduraren salaketa *Potx* izenekoan (Elkar, 1992).

c) Umorea

Beharbada, aurreko atalean deskribatutako ezaugarriek Landaren literatur munduaren irudi kritikoa eta ezkor samarra emango zuten. Horrek ez du zerikusirik errealitatearekin, idazlearen literatur ibilbidean ezaugarri nagusi baitira beraren istorioetako umore eta samurtasun sakona. Bernardo Atxagak honela definitu zuen Landaren umorea: “gainerakoena baino ekialdekoagoa, japoniarragoa. Zertzeladaren poetika, halaxe deskribatuko nuke haren ikuspuntua” (*Leer* 40, 1991, 65). *Errusika* (1988) izeneko lana –gaztelania, katalan, aleman eta ingelesera itzulia– diogunaren erakusgarri garbia da.

Ipuin horretan Errusika izeneko arkakuso baten istorioa kontatzen zaigu: Errusikak, dantzari klasikoa izateko irrikan, Errusiara bidaiatzea erabaki du. Umore eta ironia handiz, abenturak dirauen 8 egunetan arkakusoari parean suertatutako pertsonaia eta egoerak islatuko zaizkigu. Narrazioan hirugarren pertsonako narratzaile estradiegetikoa erabiltzen da, eta irakurlearentzako umore eta ironia keinuz josirik dago. Mezuak ez du zalantzarako lekurik uzten: “Merezi du bititza honetan arriskatzea”, eta horretarako “Jauzi Handia” egiten ausartu beharra dago.

Halaxe planteaturik, istorioak ez luke ezer berezirik, protagonista arkakusoa ez balitz eta, beraz, protagonistak bizirauteko duen bide bakarra pertsonaia batengandik bestearengana jauzi egitea ez balitz. Arkakuso menturazaleari parean fortunatutako leku eta pertsonaien multzoak kontakizunaren ironia kutsua bermatzen du: Stevenson tabernaren antzeko lekuak, edo itsaslamiak edo Caruso txakurraren moduko pertsonaiak: irakurleak nabarmen jasotzen ditu horien guztien esanahi eta garrantzia. Gure ustez, S. Callejaren kritikak oso ondo laburbiltzen ditu ipuinaren ezaugarriak:

La sencillez y la naturalidad narrativas, el divertido y ocurente salto de unas situaciones a otras, el latente lirismo de los personajes y la carga vitalista que se les insufla vuelven a quedar patentes en este precioso cuento. (El Correo, 1988- 09 – 07)

Aurrekoarekin batera, *Julietta, Romeo eta saguak* ere azpimarratu nahi dugu, lanaren ageriko umorea dela eta. 1994ko Bapore sariaren finalista gertatu zen, eta lehen argitalpena 45.000 alekoa izan zen: Mariasun Landaren testuen artean ondoen funtzionatu dutenetakoa. Ipuinaren argumentua harrigarria da, zinez: Julieta dugu, batetik, gurasoek utzitako etxetzar batean bizi den dendari gutziatsua eta gozozalea. Haren ondoan, sagu talde bat, sukaldeko usain liluragarriak erakarrita, esne-mamitan bizi da, Julietak maneatu-rikoki jakia dastatuz. Istorioa korapilatu egingo da protagonista Romeorekin maitemindutakoan –irakasle itxurako

17. “There are in our existence spots of time, / which with distinct pre-eminence era in / a vivifying virtue...”, *The prelude song*, XI, 258.

karikaturan agertzen zaigu Romeo, (1994:68)–: dietan jartzea erabakiko du neska dendariak, ispiluan bere neurrien gehiegia egiaztatu eta gero. Julietaren idealismo eta erromantizismoari saguen hasierako dezepzioa eta geroko kezka kontrajartzen zaizkio: saguek ez dute ulertzen neskaren jarrera, alegia, zer dela eta pastelen orde letxu-dosi tristeak hartzen dituen. Saguen pragmatismoak zerbait egitera bultzatuko ditu: protagonisten arteko maitasun istorioa bizkortuko dute, guztia normaltasunera itzul dadin. Azkenean, istorioa ongi amaitzen da, bai maiteminduentzat bai saguentzat, baina idazlearen keinu ironiko-feminista agerian gertatzen da berriz, sagu bat ikusirik Romeok ihes egin, eta Julietak berak “salbatzen” duenean.

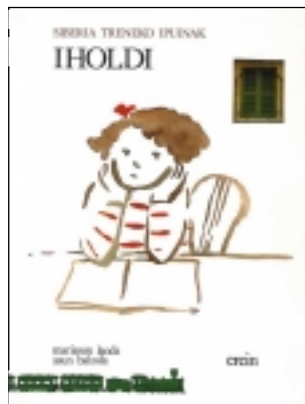
Kontakizunean erabilitako estrategia narratiboek azpimarratu egiten dituzte ipuinaren ironia eta umorea. Hirugarren pertsonako narratzaile estradiegetiko batek kontakua, foko narratiboa beti saguen gainean jartzen da, eta berak dira azkenean ipuinaren protagonista. Saguok ez dute zerikusirik Camus-en *Izurritea*-n edo Martín Santos-en *Tiempo de silencio*-n agertzen diren sagu ausarkeriazaleekin; ez eta ipuin tradizioaletako pertsonaiekin ere, haie-tan izaki mespretxugarri modura aurkezten baitira (adib.: *Sagu jakintsua* edo *Hamelingo txirulajolea*). Disneyren edo azken urteotako komikietako bertsio edulkoratuekin ere ez dute antz handirik, Julietaren auzokoek gosea asetzea besterik ez baitute buruan. Lehen atalaren hasieran agertzen den galderan azaltzen denez: “Zer da paradísua? Tarta jatea eta rocka dantzatzea”, saguon bizi-filosofiak ez du zerikusi handirik kontu trszendentalekin.

Umore eta ironiarekin batera, testua ulertzen laguntzen duten zenbait estrategia ere agertarazi nahi ditugu, dudarik gabe testua aurre-irudikatzen duten irakurle inplizituaren aztarnak bilakatzen baitira. Batetik, W. Shakespearearen pertsonaien irakurketa eguneratua, Romeo eta Julieta izenetan. Bestetik, etengabeko esplikazioak, idazlanaren egile inplizituaren azalpenak bihurtzen baitira: adibidez, “Gauza jakina da saguek ez dakitela ezer bihotz bakarzaleez” (1994:19); “Laburtuz,…” (1994:19); edo perpaus koordinatuen errepikapenak bezalako baliabideak: A. Pelegrin-ek adierazi zuenez, ahozko haur literaturaren ezaugarri dira (ikus *Cada cual atiende su juego*, Madrid, Cincel 1990). Horrek guztiak, atsotitz eta galdera erretorikoekin batera, erritmo bizi dinamikoa ematen diote ipuinari, istorioa kontatzeko erabilitako ikuspuntua islatzen duen erritmoa: saguen ikuspuntua, alegia. P. Zumthor-en ikerketek agerian jarri zuten, ahozkotasanak oso modu berezian egituratzen du pentsamendua; errepikapen, aliterazio edo antitesia bezalako baliabideak oso sarri erabiltzen dira idazketaz landako komunikazioetan (saguen artean horixe da nagusi, noski).

Testuaren narrazio estrategien atala ixteko, testuarteko beste keinu bat aipatu nahi dugu, ipuineko narratzaileak Joseba Sarrionandiaren *Han izanik hona naiz* liburuari egina (Elkar, 1992). Romeok Paleozenoaz duen jakituria ia entziklopedikoak gogora dakarkigu “Eskola eguna” testuko protagonista, 83 urtekoa; Sarrionandiak Mariasun Landari eskaini zion testu hori.

d) Iholdi (1988): estetika minimalista, testu bikain baten zerbitzura

Iholdi argitaratzea (Erein, 1988) mugarri berria gertatu zen Landaren literatur ibilbidean. Ziur asko Landaren lanik lortuena izanik, bere literatur kalitatea dela-eta IBBYren Ohorezko Zerrendan sartu zuten. Baina haur eta gazte literaturan oharkabea ez uzteko moduko beste zertzelada bat ere badu lan honek: lehen aldiz, Asun Balzola (1942-) ilustratzaile bilbotar sonatua Mariasun Landaren testuak ilustratzen hasi zen. Bikote ia

perfektoa osatzen dute: idazlearen estetika minimalista oso era iradokitzailean ezkontzen da ilustratzailearen forma arin eta marra sotilekin. Asun Balzolaren poesia, detallismoa, esperimentazioa, teknika berritzaileak... Mariasun Landaren poetikaren esplizitazio plastikoa da. Bien arteko konplizitate artistikoa *Iholdi*-rekin hasi zen, eta gaur egunean bizirik dirau, adiskidetetasunak bermaturik.

Gaztelaniazko argitalpenak –*Cuadernos secretos* (Edebé, 1994)– beste bi ipuin ere bazekartzan (“Ainhoa” eta “Alex”); euskarazko jatorrizkoan, 1988an eta 1990ean argitaratuak ziren. Horrez gain, ordea, Asun Balzolaren ilustrazioak desagertu egin ziren: gaztelaniazko eta katalanezko irakurleek ez zuten aukerarik izan ilustratzailearen irakurketa hain berexia jasotzeko. Zorionez, ipuinon frantsesezko itzulpenean, Suitzako *La Joie de Lire* sona handiko argitaletxeak jatorrizko ilustrazioak berreskuratu ditu eta, beraz, jatorrian zuen nortasuna itzuli dio ipuin bakoitzari. Azpimarratzeko modukoa da, bestalde, Frantziako kritikak zein harrera ona egin dien ipuinoi; *Livres au trésor* (selection 1997, 17) aldizkarian argitaraturiko erreseinak ez du zalantza egiteko aukerarik uzten:

Avec Mariasun Landa on aborde un tout autre registre, celui de l'intime. Alex, la petite tante et Iholdi parlent de la pudeur des sentiments que les enfants dissimulent par leur imagination. Iholdi est le cahier intime d'une fillette basque. A l'intérieur, les petits riens de la vie d'un enfant. Iholdi, dans son apparente insignifiance, est le récit pour enfants le plus abouti de cette année. Ce sont des micro-nouvelles que n'aurait pas désavouées Raymond Carver, tant elles ressemblent à ses short-cuts par leur minimalisme, mais surtout par leur structure narrative. En effet, tous ces petits morceaux de vie sans importance prennent soudain tout leur sens par un furtif changement de perspective, une mise en abîme prodigieuse.

Txan fantasma (1984) lanarekin Mariasun Landak modernotasuna ekarri zuen euskarazko haur eta gazte literaturara; *Iholdi*-rekin, bilakaera poetikoan beste aurrerapauso bat eginenez, estetika posmodernoagoei heldu zien. Ildo horretatik, ez da harrizkoa aurreko iruzkin horretan Landarenak Carverren errelatoekin lotzea. J. Barth-ek, “Posmodernismo revisado” izeneko artikuluan (*El Paseante* 14, 1989, 96), hasierako Hemingwayen neorrealismo minimalistaranzko joera duen Estatu Batuetako gaur eguneko literatur korrontean txertatzen du Carver. Haren errelatoetan sarri agertu ohi diren bakarrizketak estilo-ekonomiaren adibide eredugarri dira, eta argazki antzeko deskripzio horiek botere sinboliko dudaezina dute.

Iholdi-rekin, Landa, oso denbora tarte laburrean, errerealismo kritikotik gertu zeuden plan-teamenduetatik errelato berritzaileagoetara igaro zen: errelatook I. Calvinok bere *Sei proposamen hurrengo milurtekorako* ezagunean aipatzen zituen ezaugarri guztiak betetzen dituzte. Izan ere, *Iholdi* liburu zatikatua da, 16 mikro-kontakizunez osatua: kontakizunon itxura bateko soiltasuna, zehaztasuna eta iradokitzeko indarra gai dira edozein irakurle harrizkeko. Askotariko gaien inguruko narraziook ez diote ezer zor, laburtasunean zein intentsitatean, A. Monterrosoren ipuin hiperlabur ezagunari. Hona, erakusgarri, “Sikologoa” izenekoa:

Andereñoak ipuin motz bat idazteko agindu digu. Nirea gelako motzena izan da. Horrela zioen:

“Ikastola batean haur guztiak oso txikiak ziren. Egun batean haur bat galdu egin zen eta zorri batek jan zuen. Eta iñor ez zen konturatu”.

Amaiera.

-Benetan laburra hire ipuina!- esan dit andereñoak eta kezkatuta somatu dut.

Handik piska batera galdetu dit ea nire ipuina gizon bati erakusten utziko niokeen eta nik baietz erantzun diot. Gizon horrek Sikologo izena du.

Ipuinaren eduki txundigarriak harrirituta uzten gaitu noski, eta gogoeta egiteko bidea eman digu. Bigarren maila narrazioan azaltzen zaigun neskatilaren ipuin horrek pentsakor uzten gaitu: idazleak hurren sentimenduetan arakatzeko duen abileziaren adibide garbia dugu.

Orokorrean, ipuinotan baliabideen soiltzeak indartu egiten du bilatutako efektua: ildo horretatik, Carverren poetikotasunaz gain, Katherine Mansfielden kontakizunak (1888-1923) ere aipatu behar genituzke, Zelanda Berriko idazleak bere haur pertsonaiekiko duen sentsibilitatea dela eta.

Asun Balzolak berak ere aipatua du M. Landaren eta K. Mansfielden arteko literatur kidesuna (ikus *CLIJ* 100, 1997, 8). Europako modernismoaren fundatzaileetako bat izanik, errelato laburraren generoan saiatu zen gehien Mansfield. Bere ipuinetan, sotiltasun eta zorrotzasun psikologiko ezohikoak dira nagusi, eta testuak oihartzun sinbolikoz josirik daude. D. Ward-ek, *Preludio y otros relatos* bildumaren gaztelaniazko edizioari egin zion hitzaurrean (Alianza, 1993), K. Mansfielden testuei darien umore burlatia eta tristura hungigarria aipatzen ditu. *Ihaldi* osatzen duten narrazioetan bezala, gertakariaren kontakizun sotila une eta iruditzen oinarritzen da, pixkanaka-pixkanaka sendotuz doazen ataltxo laburretan. Bietan ala bietan ere, aipagarria da pertsonaiak barrutik sortzeko gaitasuna, irakurleari erabat sinesgarri gertatzeko abilezia. Biek ere grina tematsua erakusten dute hitz zehatzaren bila. Dena dago kalkulaturik, alde zurretik pentsatuta soildurik, baita hitzen kopurua bera ere.

Ihaldi osatzen duten ipuin gehienak lehen pertsonan kontaturik daude, orainaldian, eta, eraginkortasun estilistiko handiz, haur protagonisten ikuspuntua erakusten dute. Baina ez dut uste estrategia narratibo horiek baliabide bakarra direnik azaldutako sentimendu horien intentsitatea azaltzeko. Gehienetan, haurren mundua eta hura betetzen duten bakardade, ulertezintasun edo tristura sentimenduak mikromundu gisara agertzen zaizkigu: kontrastean, helduen munduko mutur-sartzeak. Adibide modura, "Marrazkia" izeneko errelatoa aipa dezakegu: protagonistak marrazkiarekin duen harreman magikoa hautsi egiten da maistraren ustekabeko agerpenarekin; "Kometa" izenekoan, haize-parpail baten galerak amaren errieta afektibo txikia dakarkio protagonistari.

Zertzelada laburren bidez deskribaturik, *Ihaldi*-ko pertsonaia txikiak harriturik uzten dute irakurlea, hain dituzte sentimendu goiztiar sakonak. Pertsona txikiok haurtzaroko bizipenen irudi txundigarria eskaintzen dute, hain zuzen ere ustekabekoa gertatzen delako. Aurreko ataletan ere aipatu dugu: Mariasun Landarentzat, haurtzaroz pentsa daitekeen azken gauza da singlea eta espero izatekoa dela. Hala, protagonistetako batek ez du dudarik egiten barranean tristuraren arra daramala sentitzen duela aitortzeko (ikus *Harra eta sagarra* izeneko ipuina).

Honako azterketa hau osatzeko, *Ihaldi*-rekin batera *Izaba txikia* (1988) eta *Alex* (1990) aipatu beharko genituzke. Antz nabarmenak dituzte ipuin biok: lehen pertsonan kontaturik, aurkezten dizkiguten protagonistak *berezi* samarrak dira, eta kontakizunaren hasieran norbaiten esperoan daudela adierazten dute. Ainhoa zain dago bere ilobatxo noiz helduko: neskatilaren irrika eta jakinminak oso agerian jartzen dute gertakizunak haurraren izango duen eragin psikologikoa. Alex ere, ospitalean, bere adiskide Ninaren zain dago.

Alex ipuineko protagonista-narratzailea menturazalearen antipodetan dago, pertsonaia maskulino atipikoa, irakasle anker batek "Alex aldrebes" deituzaino kritikatu. Karmentu, *Txan fantasma*-ren protagonistaren antzera, Alex berezia da eta ahalmen bereziak ditu. Oraingoan ez du autismo zantzurik, baina pertsonaia baztertua da sentiberatasun berezia izate hutsagatik, batek baino gehiagok *femeninotzat* joko lukeen sentiberatasuna duelako. Patuaren aginduz, ipuinaren amaieran, Alex "nahi-gabeko-heroia" bilakatuko da; eta ospitalean idazten duen koaderno hori azkena izango da, bakardadea gainditu baitu eta Nina maitea hizketa-lagunik onena bilakatu baitzaio.

Estetika minimalistatik gertu dauden kontakizunen multzoarekin amaitzeko, *Maria eta aterkia* (1988) ipuin zoragarria gogoratu nahi dugu. Ipuinean Mariaren eta haren goardasolaren

arteko maitasun istorioa kontatzen zaigu; istorioa etenik geratuko da, haize erauntsi batek Maria eta haren goardasol maitea banantzen dituenean. Goardasolak bidaia luze iskanbilatsua izango du bere maitearengana itzultzeko: itsasoan zehar, botila mezudunak aurkituko ditu, eta naufrago bat beraren irla galduan, "esperantza" noiz ikusiko. R. Irigoienek ezbairik gabe laudatu zuen lana bere iruzkinean: irakurle helduek ere irakurtzeko modukoa dela esan zuen.

e) Diskurtso autobiografikoa

B. Ciplijauskaité-k *La novela femenina contemporánea (1970-1985)* liburuan (Anthropos, 1988) aztertu zituen nobela femeninoen bidetik, Mariasun Landaren idazlan gehienetan lehen pertsona narratiboa erabiltzen da. Alde horretatik, E. Showalterrek Ingalaterrako XIX. mende-ko eleberriaz eginiko azterketa ezagunean atera zituen ondorioak estrapolatzerik bagenu, honelatsuko zerbaite esan genezake euskal idazleaz: lehen pertsona narratiboa jarrera feminista azaltzeko baliabide gisa erabiltzen zuten errelatoetatik, azken urteotako bilakaeraren ondoren, ahots pertsonalagoa entzun daitekeen errelatoetara igaro dela ("emakumeago", Showalterren hitzarekin esateko). Horren adibide lirateke Landaren azken bi lanak: *Katuak bakar-bakarrik sentitzen direnean* (1997) eta *Nire eskua zurean* (1995).

Izan ere, autobiografia itxurako errelato bi dira, aitorten gisara antolatua lehena, eta egunkari modura bigarrena. I. Ballesteros-ek Espainiako eleberrigaraikideaz dioenez (ikus *Escritura femenina y discurso autobiográfico en la nueva novela española*, Peter Lang, 1994:1), autobiografiarekiko joera horrek "literaturaren eta bizitzaren arteko mugak lausotzen ditu; exhibizionismo edo narzisismo suerte batez azaltzen da, irakurlea *voyeur* baten lekuan jartzen baitu; eta itun berria ezartzen du irakurlearen eta testuaren egilearen artean".

Hautzaroko oroitzapenak erabiltze hori, ipuin hauetan ere, aitzakia literario bihurtzen zaio egileari. Emakume idazle garaikide askorengan bezala, Landaren diskurtso pseudo-autobiografikoak memoria du ardatz narratibo. "Gogoratzen duguna besterik ez gara" edo, bestela esanda, "memoriarik ez duena ez da": horiek bezalako ideiek sakon baldintzatu dute memoriaren erabilpena literatura femeninoan.

Landaren kasuan etengabea da hautzaroko oroitzapen eta bizipenak bere lanetan erabiltzea. Dantzari klasiko izateko umetako desioa *Errusika* lanean islatu zuen; umetan ezagutu-tako Partxela izeneko txakurrak izen bereko pertsonaia sortzeko oinarria eman zion (ikus *Argia* aldizkariari emandako elkarrizketa, 1984-03-25); *Katuak bakar-bakarrik...* izeneko ipuina katu batekin izandako pasadizo batetik, eta familiako baserriko, Mikelantxoneko oroitzapenetatik sortu omen zen. Ordea, *Nire eskua zurean* liburuko jatorria argazki baten oroitzapenean omen dago: ama-eme batzuk, eskuak elkarloturik (ikus *Egin*, 1995-05-18). Irudi horretatik –J. Cortázarrek ipuingile onaren eta argazkilari onaren artean egin zuen konparazioa erabiltzea zilegi bazaigu (ikus *Algunos aspectos del cuento*)–, gertakarien kontaktetik ikuste hutsetik harago doazen sentipenekiko *apertura*, "zabaltze" moduko bat eragiten du irakurlearengan.

Maidar dugu *Katuak bakar-bakarrik sentitzen direnean* kontakizuneko narratzailea. Mariasun Landaren ipuinik luzeena dugu, eta anbiziotsuena. Maiderek bere katu-eme Ofeliarekin duen harremana kontatzen zaigu; aldi berean, haren amak aktore lanari berriz heltzea erabaki du, eta horrek kinka larrian jarriko du Maidarren gurasoen ezkon-bizitza.

Apurka-apurka, bakardadera lerratzen da neskaitila, bere katuaren konpainian babesten da, eta haren bila abiatuko da animaliak laga zuten baseritik ihes egiten duenean.

Analepsi baten gisa antolaturik, oroitzapenak gorpuztuz doaz Mainerren oroimenean eta, hala, indefinizio kronologikoa etengabea da lan osoan. Gertakarien garrantziak ipuinaren egitura baldintzatzen du: atal bakoitza bat dator neskaitilaren bizitzan erabakigarria suertatuko den gertakari batekin. Lehen atalean, ezkontza hautsi, eta aitak etxetik alde egingo du; bigarrean, Mainerren eta katuaren arteko harreman gero eta estuagoa azalduko zaigu; hirugarrenean, katua urrutira eraman dutela-eta gertatutakoak.

Ipuineko triangelu femeninoaren garrantzia kide bakoitzaren deskribapen zehatzak azpimarratzen du: amona, ama eta alaba. Amonaren ikuspegi pragmatikoaren aurrean, amaren gogobeteko bizitza baten irrika: horrek, aitaren jarrera zikoitzak eraginik, ekaitz familiar baten erdian jarriko du Maider.

Izan ere, katemeak neskaitilaren bakardadea islatzeko ispilu gisara funtzionatzen du. Katuaren izenaren balio sinbolikoak animaliaaren garrantzi narratiboa azpimarratzen du: Ofeliak amaren desioak sinbolizatzen ditu eta, horrez gain, *Hamlet*-eko pertsonaia tragikoa gogorarazten digu. Shakespearearen pertsonaiak bezala, Maiderrek dudarik egin gabe arriskatuko du bizia, katuaren eta bere buruaren bila ihes eginik. Horrek guztiak aitorza doinua ematen dio gertakarien kontakizunari, eta narratzailearen behin eta berrizko meta-iruzkinek ("Uste dut ia dena kontatu dudala..."1997:8) garbi azaltzen dute bere burua azaltzeko duen beharra.

Nire eskua zurean da, oraingoz, Landari gaztelaniara itzuli dioten azken lana. Oraingo honetan, protagonista-narratzailea 14 urteko mutikoa dugu, etxetik ihes eginia ama alargunak daukan harreman berriak eragindako jelsia dela eta. Maiderren antzera, bere bizipenak kontatzeko beharra dauka eta, beraz, egunkari bat idazten du, bakarrik gisara: uztailaren 17ko gertakariak kontatzen ditu, arratsaldeko bostetan hasi, eta hurrengo eguna argitu arte. Lan irekia da, amaiera zehaztugabeduna; honakoa da, beharbada, lanaren lorpenik handiena: nola islatzen diren protagonistak ihesaren garaian dituen sentimendu kontrajarriak. Hasierako haserre eta jelsiak bakardade eta amarekiko kezka bihurtuko dira: sentimendu horien intentsitateak, bestalde, garbi adierazten du zenbateraino duen haren beharra.

Hala beraz, Mariasun Landaren azken lan horretan ustekabe ederra eman digu berriz ere egileak bere estilo zuzen, soil eta iradokitzaileaz, kontaturiko sentimenduen indarra dela eta. Haurtzaroaren irudi idealizatuarekin aurrez aurre, Landaren errelatoek beste behin erakusten digute lanaren formatuak ez duela haren sakontasuna baldintzatzen. Alegia, badagoe la onzi txikian literatura ona egiterik.

D) Mariasun Landari buruzko bibliografia

D.1) ARGITALPENAK:

- 1982a, *Amets uhinak*, Donostia: Elkar, "Sor" Saila.
- 1982b, *Kaskarintxo*, Donostia: Elkar, "Perkax" Saila.
- 1983a, *Izar berdea*, Donostia: Elkar.
- 1983b, *Elixabete lehoi domatzailea*, Donostia: Elkar, "Perkax" Saila.
- 1984a, *Partxela*, Donostia: Elkar, "Perkax" Saila.
- 1984b, *Txan Fantasma*, Donostia: Elkar, "Perkax" Saila.
- 1985a, *Josepi dendaria*, Donostia: Elkar, "Txalupa" Saila.
- 1985b, *Izar berdea*, Donostia: Elkar, "Txalupa" Saila.
- 1988a, *Errusika*, Donostia: Elkar, "Txanpa" Saila.
- 1988b, *Iholdi*, Donostia: Erein, "Siberia Treneko ipuin eta kantak" Saila (IBBYko Ohorezko Zerrenda).
- 1988c, *Izeba txikia*, Donostia: Erein, "Siberia Treneko ipuin eta kantak" Saila.
- 1988d, *Maria eta aterkia*, Donostia: Elkar, "Perkax" Saila.
- 1988e, *Aitonaren txalupan*, Donostia: Elkar, "Txalupa" Saila.
- 1990a, *Irma*, Donostia: Elkar, "Txalupa" Saila.
- 1990b, *Alex*, Donostia : Erein, "Siberia Treneko ipuin eta kantak" Saila.
- 1990c, *Kleta bizikleta*, Donostia: Elkar.
- 1992a, *Potx*, Donostia: Elkar, "Perkax" Saila.
- 1992b, "Fotogramas de infancia", *Clij* 26-28, 1992ko uztaila-abuztua.
- 1994, *Julieta, Romeo eta saguak*, Madrid: SM, "Baporea" Saila.
- 1995, *Nire eskua zurean*, Donostia : Erein, "Auskalo" Saila.
- 1997a, *Ahatetxoa eta sahats negartia*, Donostia: Elkar.
- 1997b, *Katuak bakar-bakarrik sentitzen direnean*, Madrid: Anaya "Sopa de letras" Saila.

D.2) BESTE HIZKUNTZATAN ARGITARATUTAKO LIBURUAK.

Gaztelaniaz.

- 1984a, *Chan el fantasma* Barcelona: La Galera, " La Gaviota" Saila. Egile itzultzaile.
- 1984b, *La tienda de Pepa*, Barcelona: La Galera, " La Chalupa" Saila. Egile itzultzaile.
- 1985, *La estrella verde*, Barcelona: La Galera, "La Chalupa" Saila. Egile itzultzaile.
- 1988, *La barca de mi abuelo*, Barcelona: La Galera, "La Chalupa" Saila. Egile itzultzaile.
- 1990a, *Irma*, Barcelona: La Galera, "La Chalupa" Saila. Egile itzultzaile.
- 1990b, *María y el paraguas*, Barcelona: La Galera, "La Gaviota" Saila. Egile itzultzaile.
- 1993, *Rusika*, Madrid: SM, "Catamarán" Saila. Egile itzultzaile.
- 1994a, *Julieta, Romeo y los ratones*, Madrid: SM, "La Gaviota" Saila. Egile itzultzaile.
- 1994b, *Cuadernos secretos (Alex, Iholdi e Izeba Txikia)*, Barcelona: Edebé, "Tucán" Saila. Egile itzultzaile.

1995, *Una bicicleta en huelga*, Barcelona: Grijalbo-Mondadori, "L'Arca" Saila. Egile itzultzaile.

1997, *Cuando los gatos se sienten tan solos*, Madrid: Anaya, "Sopa de letras" Saila. Egile itzultzaile.

Katalanez.

1984a, *Txan el fantasma*, Barcelona: La Galera, "La Gavina" Saila. Itzulpena: Francesc Boada.

1984b, *La botiga de Pepa*, Barcelona: La Galera, "La Xalupa" Saila. Itzulpena: Angel Serra.

1985, *L'estrella verda*, Barcelona: La Galera, "La Xalupa" Saila. Itzulpena: Albert de la Torre.

1988, *La barca de l'avi*, Barcelona: La Galera, "La Xalupa" Saila. Itzulpena: Josep Lluch.

1990a, *Irma*, Barcelona: La Galera, "La Xalupa" Saila. Itzulpena: Josep Lluch.

1990b, *La Maria i el paraigua*, Barcelona: La Galera, "La Gavina" Saila. Itzulpena: Oriol Gil Sanchis.

1992, *Russica*, Barcelona: Cruïlla, "El vaixell de vapor" Saila. Itzulpena: Gemma Lienas.

1994, *Quaderns secrets*, Barcelona: Edebé.

1995, *Una bicicleta en vaga*, Barcelona: Grijalbo-Mondadori. Itzulpena: Pau Joan Hernandez.

1998, *Quan els gats se senten molt sols*, Barcelona: Barcanova.

Galizieraz.

1984, *A tenda da Pepa*, Vigo: Galaxia, "A chalupa" Saila. Itzulpena: Xavier Senin.

1985, *A estrela verde*, Vigo: Galaxia, "A chalupa" Saila. Itzulpena: Xavier Senin.

1988, *O avo*, Vigo: La Galaxia, "A chalupa" Saila. Itzulpena: Antón Pineiro.

1990, *Irma*, Vigo: La Galaxia, "A chalupa" Saila. Itzulpena: Carme Rodríguez.

1996, *A miña man na túa*, Vigo: Xerais, "Merlín" Saila. Itzulpena: Tereixa Hernández.

Ingeleseraz.

1996a, *Karmentxu and the little ghost (Txan Fantasma)*, Reno (U.S.A.): University of Nevada Press. Itzulpena: Linda White.

1996b, *The dancing flea (Errusika)*, Reno (U.S.A.): University of Nevada Press. Itzulpena: Linda White.

Frantsesez.

1996a, *Iholdi*, Ginebra (Suitza): La joie de lire. Itzulpena: Luzien Etxezaharreta.

1996b, *La petite tante (Izeba txikia)*, Ginebra (Suitza): La joie de lire. Itzulpena: Luzien Etxezaharreta.

1996c, *Alex*, Ginebra (Suitza): La joie de lire. Itzulpena: Luzien Etxezaharreta.

Alemanieraz.

1997, *Tanz, Russika, tanz!*, Berlin: Albertliner Verlag. Itzulpena: Karin Zaitani.

Grekeraz.

1989, *Txan fantasma*, Atenas: Sincroni Epoxi. Itzulpena: Angeliki Vrettou.

1990, *Josepi dendaria*, Atenas: Sincroni Epoxi. Itzulpena: Angeliki Vrettou.

Bretoieraz.

1993, *Josepi dendaria*, Kergleuz: An Here. Itzulpena: Gwenael Emelianoff.

Albanieraz.

1993, *Maria eta aterkia*, Shtëpia Botuese, "Tirana". Itzulpena: Mira Meksi.

1994a, *Josepi dendaria*, Rilindja: Përfëmijë. Itzulpena: Mira Meksi.

1994b, *Aitonaren txalupan*, Mrekullia , Urtarrila-Martxo. Itzulpena: Mira Mexsi.

1994c, *Txan fantasma*, Rilindja, Përfëmijë. Itzulpena: Mira Mexsi.

1994d, *Alex*, Sirena E Vogel 5. Itzulpena: Mira Mexsi.

D.3) BERE OBRARI BURUZKO ERRESEINA, KRITIKA ETA ELKARRIZKETAK GAZTELANIAZ.

ARANGUREN, P., 1991, "Mariasun Landa y Jose Austin Arrieta, premios "Euskadi" de Literatura ", *El Diario Vasco*, 1991-11-22, 75 (*Alex*; Egunkari-kronika).

BALZOLA, A., 1997, "Mariasun Landa. O la soledad de una loba esteparia", *Clij* 100, abendua, 7-12 (Elkarrizketa).

C.I., 1991, "Mariasun Landa, traducida al griego", ?, 1991-10-15 (*Txan Fantasma* y *Josepi Dendaria*, erreseina).

CALLEJA, S., 1988, "*Errusika*", *El Correo español*, 88-9-7 (kritika).

CLIJ, 1992, "Premios Euskadi 1992: Mariasun Landa", *Clij* 38, abril 1992, 28-29 (egilearen hainbat adierazpen dakar).

CLIJ, 1993, "*Rusika*", *Clij* 55, 1993 (erreseina).

CLIJ, 1994, "*Cuadernos secretos*", *Clij* 65, oct. 1994 (erreseina).

CLIJ, 1994, "*Julieta*, *Romeo y los ratones*", *Clij* 65, octubre 1994 (erreseina).

CLIJ, 1995, "*Una bicicleta en vago*", *Clij* 77, nov. 1995 (erreseina).

DEIA, 1991, "Mariasun Landa, Asun Balzola y Joxe Austin Arrieta, premios "Euskadi", *Deia*, 1991-11-22 (egunkari-kronika).

DIARIO VASCO, 1997, "Los libros más vendidos" (*Nire eskua zurean* 2º libro más vendido en euskera), *El Diario Vasco*, 97-1-11, 11.

EGIN, 1993, "*Errusika*" en castellano", *Egin*, 93-11-12 (egunkari-kronika).

EL PAIS, 1995, "El impecable estilo intimista de Mariasun Landa", *El País. Babelia*, 1995-12-16, 18 (*Nire eskua zurean*, erreseina).

ETXANIZ, X., 1995, "*Nire eskua zurean*", *Clij* 75, 1995 (erreseina).

GALO ANZA, I., 1992, "Es difícil escribir mucho sin caer en la repetición" (elkarrizketa), *Primeras Noticias*, octubre 1992, 22-23.

GALO Y SALINAS, 1992, "Asun Landa: "Mis libros reflejan el mundo juvenil", *El Diario Vasco*, 1992-7-18 (elkarrizketa).

GUTIERREZ, MARISA, 1990, "Nombres: Mariasun Landa", *Comunidad escolar* 287, 90-9-5.

IBARGUTXI, F., 1995, "Mariasun Landa protagoniza el acto literario de la Biblioteca Municipal", *El Diario Vasco*, 96-5-16, (egunkari-kronika).

- 1997, "Mariasun Landa entra en el mercado alemán con la Itzulpena de "Errusika", *El Diario Vasco*, 97-6-2, 53 (egunkari-kronika).

INTXAUSTI, A., 1993, "Escritores en el aula", *El País*, 1993-3-9, 8 .

IRAETA, M., 1994, "Mari Asun Landa, viaje al Oeste americano", *El Diario Vasco*, 94-8-17.

IRIGOIEN, R., 1990, "Mariasun Landa", *Egin*, 1990-1-9 (egunkari-kronika).

- 1990, "María y el paraguas", *Egin*, 90-6-19 (kritika).

LASHERAS, A., 1995, "Palabras fecundas. La literatura femenina en Euskadi, entre la escasa tradición y la esperanza", *El Mundo*, 95-3-8, 74 (zenbait euskal idazleren adierazpenak).

LEER, 1995, "Una bicicleta en huelga", *Leer*, 1995 (erreseina).

MARIN, M., 1997, "Escritores con el sueldo asegurado", *El País*, 97-5-29, 26 .

MEAURIO, J.M., "Mari Asun Landa, el eterno retorno", *El Diario Vasco*, 92-7-23 (egunkari-kronika).

OTXOA, J., 1991, "Literatura infantil en euskera (y II)", *Leer* 41, 1991ko apirila (kritika).

- "Otoño Literario", *Leer*.

SOTORRA, A., 1996, "Una bicicleta en vago", *Avui*, 95-1-18 (kritika).

TUDELA Y PRATS, S., 1994, "Quaderns secrets", *Faristol* 19, 1994ko abendua. (erreseina).

TURRAU, C., 1990, "En Euskadi ellas también escriben, aunque son menos", *El Diario Vasco*, 90-6-10, 106 (egunkari-kronika).

- 1996, "Josefina Aldecoa, Mariasun Landa y Carmen Riera acudirán al IX Congreso de Escritoras", *El Diario Vasco*, 96-11-16 (egunkari-kronika).

VASCO PRESS, 1992, "Mariasun Landa y Manu López, galardonados en Berlín", *El Diario Vasco*, 1992-9-13, 85 (*Iholdi*, egunkari-kronika) .

XX, 1991, "Mariasun Landa Etxebeste" in *Autores españoles de Literatura Infantil y Juvenil*, Madrid: Asociación Española de Amigos del Libro Infantil y Juvenil (erreseina bio-bibliografiko laburra).

XX., 1994, "Cuadernos secretos", *Novedades* 17, 1994 (kritika).

XX., 1996, "La Literatura Infantil es fundamental para el desarrollo del gusto literario" , *Euskal Etxeak* 31, 1991, 9-10 (elkarrizketa).

D.4) BERE OBRARI BURUZKO ERRESEINA, KRITIKA ETA ELKARRIZKETAK EUSKARAZ.

AGIRRE, J., 1987, "Bilintx sariak: Mendizabal, Etxeberria eta Landa", *Hemen*, 87-11-30, 25 (egunkari-kronika).

- 1989, "Euskarazko haur literatura, ikastolaren itzalean edertu eta etxe barruan zimeltzeko arriskua duen lore ergela", *Egin*, 1989-4-6 (Haur eta Gazte Literaturaren Nazioarteko egunean hainbat euskal idazleek egindako adierazpenak).

- 1995, "Landak 18, Markuletak 1", *Egin*, 95-5-18 (*Nire eskua zurean* liburuaren aurkezpena).

- 1997, "Mendigurendarrak eta Landa", *Egin*, 97-6-19, (Egunkari-kronika).

ALBOKA, 1992, "Ondo idazteko oso garrantzitsua da asko irakurtzea eta ideiak ordenatzea", *Alboka*, 1992-2, (Elkarrizketa).

ALMAGIA, K., 1996, "Bigarren mailako generoa", *Egin*, 96-10-14 (egunkari-kronika).

ARANZABAL, A., 1990, "Antiabentureroak elkarren lagun", *Egunkaria*, 90-12-15 (*Alex*, erreseina).

- 1991, "Ezusteko Kolpea", *Egunkaria*, 1991-1-13 (*Irma*, erreseina).

- 1991, "Bizikleta bat greba egiten", *Egunkaria*, 1991-1-16 (*Kleta bizikleta*, erreseina).

ARGIA, 1988, "Errusika", *Argia* 1203, 88-6-19 (erreseina).

- "*Iholdi*", *Argia* 1230 (erreseina).

- "*Maria eta Aterkia*", *Argia* 1227 (erreseina).

- 1996, "Mariasun Landari...", *Argia* 1.603, 96-12-8, 30.

ARISTI, P., 1995, "Emozioa bai, sentimentalismoa ez", *Argia* 1543, 95-9-19, 45 (kritika) (*Nire eskua zurean*).

- 1995, "Tom Sawyer-ez maitemindu zen neska", *El Diario Vasco*. *Zabalik*, 95-5-24, 73 (elkarrizketa).

- CARRILO, M., 1997, "Bere liburuez aritu da Mariasun Landa Iruñeko zenbait ikastoletan", *Diario de Noticias*, 97-2-7 (egunkari-kronika).
- D.V., 1997, "Mariasun Landaren bi ipuin publikatu dira Estatu Batuetan", *El Diario Vasco*, 97-1-16 (egunkari-kronika).
- DIARIO VASCO, 1995, "Landaren "Kleta bizikleta" gazteleraz jada", *El Diario Vasco*, 95-7-27, (egunkari-kronika).
- 1997, *Ahatetxoa*, *El Diario Vasco-DV Gaztea*, 97-12-24, 7(erreseina).
- EGIN, 1985, "Mariasun Landa/Bernardo Atxaga", *Egin*, 1985-4-2, 18.
- 1992, "Haur Literatura, Gasteizen aztergai. Mariasun Landa, Anjel Lertxundi eta Xabier Etxaniz, *Egunkariak* antolatuturiko mahainguruan", *Egin*, 92-4-1, 54 (egunkari-kronika).
- 1993, "¿Cómo pasan las fiestas...? Mariasun Landa", *Egin*, 93-8-8, XIII (egunkari-kronika).
- EGUNKARIA, 1996, "Nik ere bai: Neukan irudimena euskararen zerbitzuan jarri nuen", *Egunkaria*, 96-3-12 (elkarrizketa).
- 1996a, "Mariasun Landaren "Nire eskua zurean" galegoz plazaratu du Xerais-ek", *Egunkaria*, 96-6-15 (egunkari-kronika).
- 1996b, "Mariasun Landaren hiru liburu kaleratu dira Suitzan", *Egunkaria*, 96-11-21 (egunkari-kronika).
- 1997, "Mariasun Landaren bi liburu ingeleseratu ditu Linda Whitek", *Egunkaria*, 97-1-15 (egunkari-kronika).
- ELUSTONDO, M.A., 1996, "Abrite portas, klis, klas!", *Egunkaria*, 1996-12 (egunkari-kronika).
- ERZIBENGOA, A., 1997, "Elkar argitaletxeak haur literaturako hiru obra berri plazaratu ditu", *Egunkaria*, 97-6-19, 25 (egunkari-kronika).
- ETXANIZ, X., 1994, "Txan Fantasma", *Hegats* 8, 27-32 (Kritika).
- 1995, "Sentimenduen sarea", *Egunkaria*, 95-5-28 (*Nire eskua zurean*, kritika).
- 1997, "Sinpletasun landua" (*Ahatetxoa eta Sahats negartia*), *Egunkaria*, 97-5-31, 33 (kritika).
- FOURCADE, L., 1998, "Kontsolatzeko metodoa. ML idazleak mintegia eskaini du Miarrizteko aste kulturalean", *Egunkaria*, 98-3-26, 31 (kronika).
- GARCIA, N., 1995, "Haur eta Gazteentzako literatura idaztea gerora ereitea dela uste dut", *Deia*, 95-2-15, (elkarrizketa).
- IBARGUTXI, F., 1995, "Landa eta Markuleta plazara", *El Diario Vasco*, 95-5-18 (egunkari-kronika).
- 1997, "Imajina ezazu Euskadi" saria irabazitako Xabier Mendigurenen bi ipuin atera dira. Mariasun Landa eta Mendiguren Elizegiren liburu bana ere plazaratu dira", *El Diario Vasco*, 97-6-19, 63 (egunkari-kronika).
- IPURBELTZ, "Esklusiba. Mariasun Landa", *Ipurbeltz* 227 (elkarrizketa).
- ITURBIDE, A., 1995, "Haur eta Gazte literatura", *Egunkaria*, 95-12-23, 29 (*Nire eskua zurean*, kritika).
- JIMENEZ, E., 1997, "Irizpide bakarra saltzea bada, jai dugu", *Argia*, 1997-6-1 (elkarrizketa).
- JUARISTI, F., 1995, "Triangelua", *El Diario Vasco*, 95-6-10 (*Nire eskua zurean*, kritika).
- LANDA, J., 1991, "Euskadi Sariak", *Argia* 1363, 41-42 (egunkari-kronika).
- LOPEZ, M., 1991, "Heldu umetuak eta akuri-haurrak", *Egunkaria*, 1991-6-15 (kritika).
- M.A., 1991, "Mariasun Landaren "Kleta bizikleta" zoologikoan", *Deia*, 1991-1-24 (erreseina).
- M.A., 1991, "Momentu onean heldu zait saria", *Deia*, 1991-11-22 (elkarrizketa).

MARTINEZ, L., 1995, "Humorea armarik zorrotzena da", *El Correo español*, 95-2-12, 60 (elkarrizketa).

MENDIETA, I., 1990, "Mª Asun Landa idazlea", *Deia*, 90-3-1 (egunkari-kronika).

MUJIKA, M., 1997, "M.Landa: Tentsio narratiboa eta erritmoa lantzeak obsesionatu nau", *Egunkaria*, 97-12-5, 4 (Katuak bakar bakarrik.... elkarrizketa).

OTEGI, V., 1981, "Amets uhinak", *Jaiegin*, 1981-12-5.

UBEDA, J., 1997, "Mariasun Landa idazlea proposatuko du Galtzagorri taldeak Andersen sarirako", *Egunkaria*, 97-4-9, 32 (egunkari-kronika).

- 1998, "Gure egoera orokorra da. ML haur literaturako ilustrazioari buruzko mintegian izan da Santiagon", *Egunkaria*, 98-3-3, 27 (kronika).

ZABALA, J.L., 1992a, "Zortzitik laurogeitazortzira bitartekoentzat", *Egunkaria*, 92-4-5, 32-33.

- 1992b, "Hizkuntz minorizatueta haur eta gazte literaturaz erakusketa zabala Münchenen", *Egunkaria*, 92-5-21, 24 (egunkari-kronika).

- 1993, "Gezur zuriak ala egia beltzak?", *Egunkaria*, 1993-1-3 (*Potx*, Kritika).

- 1995a, "Mariasun Landa bere obraz mintzatuko da gaur Donostiako Udal Liburutegian", *Egunkaria*, 95-5-16 (egunkari-kronika).

- 1995b, "Idaztean ez dut haurrengan pentsatzen", *Egunkaria*, 95-5-18, 31 (egunkari-kronika).

- 1997a, "Gerardo Markuletak egindako itzulpen bat sartu dute IBBYren ohorezko zerrendan. Mariasun Landa Andersen saria eskuratzeko lehiatik kanpo geratu da oraingoz", *Egunkaria*, 1997-6 (egunkari-kronika).

- 1997b, "Oso bakarrik gaude kanpora begira", *Egunkaria*, 97-2-6, 23 (elkarrizketa).

- 1997c, "Irakurtzeko ilusioa pizten", *Egunkaria*, 1997-12-5,4.

ZUBELDIA, I., 1995, "Sentsibilizazio handiagoa behar da", *Egunkaria*, 1995-4-2 (encuesta).

D.5) KRITIKAK ATZERRIKO HIZKUNTZETAN.

XX, 1997, "La Joie de lire. La crème des petits suisses", *Livres au Trèser, Sélection* 1997, 17.

17, 1-77, 1999
ISSN: 1137-4454

**Beyond Intimism: Basque Literature
written by Women**

Copying of the summary pages is authorised

Mari Jose Olaziregi Alustiza

Olaziregi Alustiza, Mari Jose (Euskal Herriko Unibertsitatea. Filologia eta Geografia-Historia Fak. Euskal Filologia Saila. Unibertsitateko pasealekua, 5. 01006 – Vitoria-Gasteiz): Intimismoaz haraindi: emakumezkoek idatzitako euskal literatura (Beyond Intimism: Basque Literature written by Women) (Orig. eu)

In: *Oihenart*. 17, 1-77

Abstract: The present scientific work has been carried out thanks to the 1998 Angel Apraiz Scholarship. Split into four parts, the first, titled Feminist Critique, is a summary of this type of critique, mentioning the trends or developments that it has had in various countries. After this introduction, in the second part the authors reflect on the situation of Basque literature written by women and this is why we have analysed the forms of customary promotion: critiques, literary prizes, the school textbooks and literary magazines. In all of them the authors have been able to verify the scarce presence of women writers and the little appreciation that their work raises among us. After these notes the authors publish an analysis of the work by Mariasun Landa and Arantxa Urretabizkaia, an analysis which was carried out with a comparative approach. In this last part, as a complement of all this, we provide a bibliography on the feminist critique and on the acceptance that the analysed authoresses have had by literary critics.

Key Words: Literature critique. Feminist critique. Basque literature